

561

БИБЛИОТЕКА
Главнаго Управленія
по дѣламъ печати.

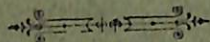
№

„ԵՍՊԵՐԱՆՏՕ“

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼԵԶՈՒՆ

Ե Ի

ԵՐԱՆԻՑ ՍՊԵՐԱՆՏԻ ԵՎ ՍԵՐԻԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԸ

408.92

0-45

ԹԻՖԼԻՍ

1909

Тип. „Гуттенбергъ“, уг. Ольгинск. и Слѣщов. № 1.

С 9pm-n
5988

704-10

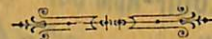
0-45
ԱՐՏԱՇԷՍ ՕՀԱՆՁԱՆԵԱՆ

„ԷՍՊԵՐԱՆՏՕ“

ԽԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼԵԶՈՒՆ

Ե Ի

ՆՐԱՆԻՑ ՍՊԱՍԻԵԼԻԳ ՄԵԹ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ

ԹԻՖԼԻՍ

1909

Тип „Гуттенбергъ“, уг. Ольгинск. и Слѣпцов. № 1.

30 AUG 2013

561

56321-66

«ԻՍՊԵՐԱՆՑՈՒ» ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼԵԶՈՒՆ

Ե Ի

ՆՐԱՆԻՑ ՍՊԱՍԻԵԼԻՔ ՄԵԾ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ

Դեռ շատ շատերը կան, որոնք նոյն իսկ չեն էլ լսել «Էսպերանտո» բառը, չը գիտեն թե ինչ բան է նա, բայց, մենք հաւատացած ենք, որ նոյն իսկ մի տասնեակ տարուց յետոյ ամբողջ քաղաքակիրք աշխարհում չի գտնւի նոյն իսկ մի մարդ, որ չիմանայ թե ինչ բան է «Էսպերանտոն», չը գիտենայ խօսել այդ լեզուով:

Մի իսկական միջազգային լեզու ունենալու կարիքը զգացւել է 16-րդ դարից: 1881 թւին Շլէյեր աւստրիացի մի պատեօր, ստեղծեց մի լեզու «Վոլապիկ» անունով, որը պէտք է դառնար միջազգային. բայց երբ 1887 թւի յուլիսի 8-ին Մոսկվայում լոյս տեսաւ մի բրոշուր՝ նոր, միջազգային լեզու «Էսպերանտո»-ի մասին, «Վոլապիկ» դեկլավարները ընկան, որովհետեւ այդ լեզուն սովորելը շատ դժուար էր, իսկ «Էսպերանտո»-ն, ընդհակառակը՝ շատ հեշտ: Այնուհետեւ «Էսպերանտո» լեզուն սկսեց տարածւել բոլոր քաղաքակիրթ երկրներում, (մանաւանդ Եւրոպայում և Ամերիկայում) մինչև որ վերջին տարիներս հասաւ նաեւ մեզ մօտ՝ Կովկաս:

Շատ շատերը մինչև այժմ այն կարծիքի են, որ միջազգային լեզուն, է իբր թէ Փրանսերէնը. բայց այդպէս կարծողները սխալուում են, որովհետեւ Փրան-

սերէնը միջազգային է, այլ դիպումատիական. ֆրանսերէն լեզուով այժմ թէև խօսում են շատ շատերը քաղաքակիրթ երկրներում, բայց դա չի նշանակի թէ ֆրանսերէնը կարող է միջազգային դառնալ, այսինքն դառնալ այնպիսի լեզու, որով կարողանային խօսալ ամբողջ աշխարհի բոլոր ազգերը, բոլոր ժողովուրդները. որովհետև, ինչպէս ֆրանսերէնը, նոյնպէս և եւրոպական որևէ լեզու սովորելու համար հարկաւոր է նախ մի քանի տարի, բ) երկար համբերութիւն և գ) մեծամեծ ծախսեր, իսկ «էսպերանտօ» լեզուն սովորելու համար հարկաւոր է ընդամենը մի քանի ամիս եւ ամենաջնջին ծախս, այնպէս որ, ֆրանսերէնը կամ եւրոպական որևէ լեզու սովորելը կարող են միայն հաբուսները, իսկ իսկական ժողովուրդը չի կարող, որովհետև նա չունի այնքան, որ կարողանայ մի քանի տարի շարունակ տարեկան մի քանի հարիւր բուրլի ծախսել՝ եւրոպական որևէ լեզու կամ «Վոլապիւկ» սովորելու համար:

Ինչո՞ւ ֆրանսերէնը կամ եւրոպական որևէ լեզու սովորելու համար հարկաւոր է մի քանի տարի, իսկ «էսպերանտօ»-ի համար ընդամենը մի քանի ամիս, որովհետև եւրոպական որևէ լեզու, մանաւանդ գերմաներէն և ռուսերէն սովորելու համար սովորողը հանդիպում է ջափազանց դժարութիւնների, իսկ «էսպերանտօ» լեզուն սովորելը, ընդհակառակը՝ շատ հեշտ է, նոյն իսկ այնքան հեշտ, որ լսողները գուցէ չը հաւատան: Այդ չափազանց հեշտութիւնը ընթերցողին ցոյց տալու համար կարելի է համարում այստեղ առաջ բերել մի քանի մանրամասնութիւններ. —

1) Տառերը նման են ֆրանսիականին կամ լատինականին, բացառութեամբ 6 տառի, այն է՝

ĉ — կարգացում է «չ», ĝ — «ջ», ĵ — «ժ», ĥ — «խ», ŝ — «շ», ŭ — «ու» (կարճ):

2) Իւրաքանչիւր բառ կարգացւում է այնպէս, ինչպէս գրւած է:

3) Շեշտը միշտ գտնւում է նախադերձին վանկի վրայ:

4) Գոյական անունները (имя существительное) բոլորն էլ վերջանում են միատեսակ՝ այն է օ տառով:

5) Ածական անունները (имя прилагательное) բոլորն էլ վերջանում են միատեսակ՝ այն է а տառով:

6) Բայերը (глаголь), անորոշները բոլորն էլ վերջանում են միատեսակ՝ այն է i, ներկայ ժամանակը՝ բոլորն էլ as, անցեալը՝ բոլորն էլ is, ապառնին՝ բոլորն էլ os, պայմանականը՝ բոլորն էլ us, հրամայականը՝ բոլորն էլ u տառով:

7) Մակբայերը (нарѣчіе) բոլորն էլ վերջանում են միատեսակ՝ e տառով:

8) Հոլովներ ունի ընդամենը 2 — ուղղական և հայցական. սեռական հոլովի համար բառի սկզբում աւելացնւում է de, տրականինը՝ al, գործիականինը՝ per, ներգոյականինը՝ pri:

9) «էսպերանտօ»-ի քերականութիւնը, այսպէս անւանւած ԹИМОЛОГИЯ-ն, սովորելը ընդամենը 1 օրւայ գործ է՝ եթէ մարդ ուզենայ:

10) «էսպերանտօ»-ն բոլորովին ազատ է Синтаксис օրենքներով:

11) Տողադարձի վերաբերմամբ «էսպերանտօ»-ն

ազատ է որևէ կանոն ունենալուց. բառը տողի վերջում որակել էլ որ վերջանայ, թէկուզ մի տառ էլ մընայ, դարձեալ կարելի է անցկացնել միւս տողը:

12) Սովորելով «էսպերանտո»-ի քերականութիւնը և ընդամենը մի երկու հարիւր բառ, դուք քերականութեան միջոցով կարող էք կազմել մի քանի հարիւր նախնդասութիւններ, կամ թէ ուրիշ խօսքերով 1—2 ամսից յետոյ, դուք, թէև փոքրիկ անճշտութիւններով, բայց և այնպէս կը կարողանաք գրել նամակներ, կատարել հասարակ թարգմանութիւններ փոքրիկ կտորներով, գրել ձեր տպաւորութիւնները, և այլն:

Այս բոլորը գրելու համար դուք այնքան էլ նեղութիւն չէք կրի, որովհետեւ քերականութեան շնորհիւ դուք առանց բառարանի և ազանց նեղութիւն պատճառելու ուսուցչին, ձեզ ու ձեզ կը կարողանաք իմանալ շատ բառեր. օրինակ, եթէ գիտէք թէ ինչպէս պէտք է ասել «տաք» (varma—վաճմա), դուք քերականութեան միջոցով կարող էք իմանալ թէ ինչպէս պէտք է ասել շատ տաք, քիչ տաք, աւելի տաք, չափազանց տաք, տաքութիւն, տաքանալ, տաքացնել, տաք կերպով, շատ տաք կերպով, աւելի տաք կերպով, չափազանց տաք կերպով, ջերմող, ցուրտ, աւելի ցուրտ, քիչ ցուրտ, շատ ցուրտ, չափազանց ցուրտ, ցրտութիւն, ցրտել, հովացնել, սառն կերպով, աւելի սառն կեղտով, շատ սառն կերպով, չափազանց սառն կերպով, մրսել, մրսկան, և այլն:

Իմանալով «շարել» (komposti—կոմպոստի) բառը, դուք ինքներդ կարող էք իմանալ թէ ինչպէս պէտք է ասել գրաշար, գրաշարունհի, գրաշարուն ածուսին, գրաշարի կին, գրաշարանոց, գրաշարների կառավար-

ըիչ, շարող, ցրտող, մասնագէտ ցրածք անող, ցրտողունհի, գրաշարապետ, գրաշարապետունհի, և այլն:

Իմանալով «հայր» (patro—պատրո) բառը, դուք ինքներդ կարող էք իմանալ թէ ինչպէս պէտք է ասել մայր, հայրաբար, հայրական, մայրենի, մայրաբար, հայրենիք, մայրապետ, և այլն:

Եւ այդպէս անվերջ...

Ընթերցողը դուցէ կասկածի թէ մենք չափազանց ցանցում ենք «էսպերանտո»-ի հեշտութիւնը. ընթերցողին այդ կասկածից գուրս բերելու համար մենք կառաջարկենք մի քարգելի ընթերցողին բացել «էսպերանտո» միջադպշին լեզւի հեղինակ դոկտոր Լ. ԶԱ. ՄԵՆՇՈՅ-ի «Ekzercaro de la lingvo internacia «Esperanto» ձեռնարկի 43-րդ երեսը, որտեղ նա կը տեսնի թի ինչպէս մի՛ sano բառից կազմած է 52 բառ և դեռ ասած է k. t. p., որ նշանակում է եւ այլն:

«էսպերանտո» լեզւի հեշտութեան մասին Մոսկվայի համալսարանի պրոֆէսոր պ. Բոման Բրանդտ, որը գիտէ աւելի քան 15 լեզու, «La ondo de «Esperanto» թերթի № 1-ում ասում է, որ բոլոր լեզուներից ամենից հեշտը «էսպերանտո»-ն է և քիչ յետոյ աւելացնում «արտառահմանեան մի քանի լեզուներ իմացողը կարող է հասկանալ «էսպերանտո» լեզուով համարեայ ջը սովորած». իսկ ես դրանից աւելին կասեմ — ծանօթներիցս մէկի մօտ գտնւած ժամանակ, երբ «էսպերանտո» լեզւի տետրակներս պատահամար գրաւում էին մօտս, ծանօթս հետաքրքրեց դրանցով և ես կարդացի 2 կտոր իմ գրածներից. ծանօթս բոլորն էլ թարգմանեց բառ առ բառ և առանց սխալի և երբ զարմացմամբ հարցրի թէ «եթէ Դուք «էսպերանտո»-ն

չը գիտէիք, ի՞նչպէս կարողացաք ճշտութեամբ թարգմանել», նա պատասխանեց. «Էսպէրանտո»-ն չգիտեմ, բայց Ֆրանսերէն գիտեմ, գերմաներէն գիտեմ, բառերի արմատները նման են իրար»:

Որովհետեւ ներկայումս մարդկանց մեծ մասը, ընդհանրապէս, մի որևէ գործի ձեռնարկելիս ամենից առաջ ի նկատի է ունենում իր անձնական շահը, այդպէս և այս հարցում, երեւի ամենից առաջ հարց կտան — ի՞նչ օգուտ կլինի մեզ «Էսպէրանտո» լեզուն սովորելուց: Այդ հարցին պատասխանելու համար համառոտակի կերպով կարող եմ ասել, որ «Էսպէրանտո»-ի սովորելը անհրաժեշտ և օգտաւէտ է ոչ միայն ճանապարհորդներին, այլ նաև վաճառականներին, ժողովրդի կեանքով, հասարակական հարցերով հետաքրքրուողներին, մանաւանդ գրականութեամբ պարագլուհներին և ընդհանրապէս, մամուլի հետ գործ ունեցողներին: Օրինակի համար, դուք գրող էք, գրում էք մի վէպ, տպել էք տալիս 1000, 2000 կամ ամենաշատը 3000 օրինակ և այդքան փոքր քանակութեամբ տրուածներն էլ մեծ մասամբ չեն ծախուում, փչանում են թողիբի մէջ, փնում են գրավաճառանոցներում ընկած, երկար ու ձիգ ամիսներով, նոյն իսկ տարիներով, հետեանքը լինում է այն, որ դուք ստիպւած էք լինում վերջ ի վերջոյ ծախել ձեր տպած գրածները փթերով, իբրև հասարակ թուղթ, գրաւորան 2—3 կոպէկով, կամ թէ ուրիշ խօսքերով, դուք օգուտ ստանալու փոխարէն փնասուում էք, իսկ երբ «Էսպէրանտո»-ն կը տարածւի ամբողջ աշխարհում և դուք ձեր հեղինակութիւնները կամ թարգմանութիւնները կը կատա-

րէք «Էսպէրանտո» լեզուով, դուք տպել կտաք ոչ թէ 1000—3000 օրինակ, այլ միլիոնաւոր օրինակներով, — որոնք և կսպառեն ամենակարճ ժամանակում — որովհետեւ այն ժամանակ ձեր գրածները առնելու հնարաւորութիւն կունենան ամբողջ աշխարհի բոլոր գրագէտները, որովհետեւ նրանք այն ժամանակ հասկանալիս կը լինեն ձեր գրածքի կամ թարգմանութեան լեզուն. իսկ այժմ, երբ որևէ գրող որևէ գրածք գրում է իւր մայրենի լեզուով, այդ գրածքը կարող է համարեայ թէ միայն այն ազգի կամ ժողովրդի ընթերցասէր մասը, որի լեզուով գրած է աշխատութիւնը. այնպէս որ, եթէ մենք մի փոքր հետաետութեամբ դիտելու լինենք, կը տեսնենք, որ «Էսպէրանտո» լեզուն զայն է կատարելու այն նկայական դերը, ինչ դեր որ ջրկարողացաւ կատարել նոյն իսկ Գուտտեմբերգի նշանաւոր գիտնել՝ տպագրական մեքենան:

Դեռ միայն Ռուսաստանում մամուլի հետ գործ ունեցողներին (վիպագրողներ, խմբագիրներ, բանաստեղծներ, աշխատակիցներ, թղթակիցներ, սրբագրիչներ, թարգմանողներ, հրապարակախօսներ, գրաշարներ, ցրէիչներ, տպարանական ծառայողներ, կազմարարներ, գրավաճառներ, լրագիրներ ծախողներ, տպարանատէրեր, ձուլարանատէրեր, ուսուցիչներ, դերատեսուհիներ) կարելի է հաշուել մի քանի միլիոն. «Էսպէրանտո»-ի շնորհիւ ծաղկելով գրականութիւնը, աճելով ժողովրդներին մտաւոր զարգացումը և կրթութիւնը, հետևաբար, դուզահետաբար կաճի նաև վերոյիշեալ մի քանի միլիոն անձանց զբաղմունքի մէջ եղած փողերի քանակութիւնը, հետևաբար նրանք կունենան մարդավայել կեանք և շատ փող. իսկ այդ դէպ-

քում, բնականաբար կառավարելի նաև թատրոնի, ուսումնարանների և գրադարանների դործը, իսկ այդքան մարդիկ մարդավայել ապրուստ ունենալուց յետոյ, բնականաբար կը ծաղկի նաև առևտուրը, կամ թէ ուրիշ խօսքերով «էսպէրանտո»-ն պալիս է աւետելու բոլոր թշուառներին և կիսաքաղցածներին նրանց ապագայ բարօրութեան՝ կուշտ փորով ապրելու մասին... այնպէս որ, բոյոր մարդիկ, մանաւանդ վերոյիշեալ դասակարգերին պատկանողները, քեկուզ հենց իրենց անձնական շանի՝ մօտակայ բարօրութեան տեսակետից, պետք է ամեն կերպ աշխատեն, որ «էսպէրանտո» լեզուն տարածւի որքան կարելի է շուտ եւ մեծ ծաւալով:

Ինչպէս ամեն մի նոր լեզու, այնպէս էլ «էսպէրանտո» լեզուն սովորելու ժամանակ, սկզբներում թուում է տարօրինակ, այնպէս որ, շատերը զրւելով, մէկ, երկու կամ երեք անգամ դասերին ներկայ լինելուց յետոյ, կարծելով թէ չեն կարող սովորել, կարծելով թէ իրենց խելքի բանը չի, թողնում, հեռանում են. ընդհանրապէս այդպիսի տպաւորութիւն է ստացւում, երբ մարդ ուզում է սովորել որևէ նոր լեզու. այդպէս կարծողները և հեռացողները սաստիկ սխալւում են: Սկզբում, «էսպէրանտո»-ն ինձ վրայ ևս թողեց այդպիսի տպաւորութիւն, բայց բառերին, ընտելանալուց յետոյ ոչ միայն չբացաւ այդ ստացւած սխալ տպաւորութիւնը, այլ հետզհետէ սիրամարեցի «էսպէրանտո» լեզւի վրայ և սկսեցի զբաղւել թարգմանութիւններ կատարելով:

Մեզ մնում է պատասխանել և այն կարճատեւներին ու թերահաւատներին, որոնք հեռատեսութեամբ չդիտելու կամ հանգամանքներին ծանօթ չլինելու պատճառով կարծիք են յայտնում թէ «էսպէրանտո»-ն չի կարող համաշխարհային դառնալ: Մեր առաջն է դըրւած «էսպէրանտո»-ի պրօպագանդի թերթիկը, որը հաղորդելով հոնդերձ՝ թէ էսպէրանտիզմին են յարել ի միջի այլոց Շվեդական ժուժկալութեան ընկերութիւնը իր 600,000 անդամներով, Ֆրանսիական Կարմիր Խաչի Ընկերութիւնը, ամբողջ աշխարհին յայտնի Ֆրանսիական տուրիստների կլուբը, և այլն, և այլն, յայտնում է թէ, մինչև այդ օրերը, այսինքն մինչև 1907 թւի յուլիսը՝ էսպէրանտիզմի ծնունդ առնելուց մինչև 20 տարի յետոյ, ամբողջ աշխարհում եղել են 32 էսպէրանտիստական թերթեր և 400 էսպէրանտիստական ընկերութիւններ, իսկ այդ օրից մինչև այսօր, համաբեա 2 տարի յետոյ էսպէրանտիստական թերթերի թիւը հասել է աւելի քան 80-ի, իսկ ընկերութիւնների թիւը՝ մօտ 1400-ի: Ի՞նչ է նշանակում սա: Համեմատեցէք այս թւերը և այն ժամանակ դուք կը տեսնէք, որ պերճախօս փաստը թերահաւատների կարծիքի բոլորովին հակառակն է ասում: Մինչև 20 տարի՝ 400, իսկ 2 տարի յետոյ մօտ 1400: Սա արդէն արեգակի լոյսի նման մի պարզ ճշմարտութիւն է, որ «էսպէրանտո»-ն արդէն մտել է իւր առաջընթացութեան երկրորդ շրջանը... Ընդհանրապէս ամեն մի նոր սկսող գործ, իւր առաջընթացութեան ժամանակում ունենում է 3 շրջան. առաջին շրջանում նա առաջանում է շատ դանդաղ, երկրորդ շրջանում՝ արագ, իսկ երրորդ շրջանում՝ շատ արագ: Նոյն իսկ երկաթուղին, երբ ըս-

կըսում է շարժել, առաջին շրջանում նա առաջանում է կրիայի քայլերով. երկրորդ շրջանում նա առաջանում է ձեռք քայլելու արագութեամբ, իսկ երրորդ շրջանում արդէն սլանում է ինչպէս արծիւ: Այդպէս է եղել և «էսպերանտո»-ն: Առաջին 20 տարին եղել է «էսպերանտոյ»-ի առաջին շրջանը. նա այդ շրջանում քայլել է կրիայի քայլերով, այժմ նա ապրում է երկրորդ շրջանում, իսկ մի քանի, գուցէ 4—5 տարուց յետոյ նա կը մտնի երրորդ շրջանը՝ առաջ ընթանալու ինչպէս երկաթուղի՝ շատ կարճ ժամանակում ծաւալելու և էսպերանտիզմով ողողելու ամբողջ աշխարհը...

Մեր այս կարծիքի մէջ ոչ մի կասկած չունենք, որովհետեւ այդպէս է առում պերճախօս փաստը.— վերջերէք «La ondo de esperanto» թերթի № 3-ը և դուք կը տեսնէք, որ մինև 1909 թւի մարտի 1-ը ամբողջ աշխարհում եղել են 1327 էսպերանտիստական ընկերութիւններ. իսկ վերջին օրերս ստացւած «Esperanto» երկշաբաթաթերթի № 60-ից իմանում ենք, որ, Բարցելօնայում, «Dum ses tagoj okazis 4 kursoj ĉiumatene kaj 2 ĉiuvespere (ոչ-բառացի, այլ մտքի թարգմանութիւնը՝ «6 օրոյ ընթացքում կազմեցին 4 կուրսեր ցերեկայ և 2-ը գիշերայ)»:

Այլ ևս մնում է որևէ կասկած, որ «էսպերանտո»-ն չը պէտք է ընդգրկի ամբողջ աշխարհը, ամենասուշը թէկուզ 10 տարուց յետոյ...

Լուսաւոր, երիտասարդ եւրոպայում կազմւում է օրական մէկ էսպերանտիստական ընկերութիւն, իսկ պառաւ Ասիան դեռ նոր արթնացած իւր բազմադարեան քնից, տրորում է իւր աչքերը և սարսափով տեսնում թէ որքան յետ է մնացել եւրոպայից ու միւս

երկրներէց, (որտեղեքում, նոյն իսկ վայրերնի համարւած կենտրոնական Աֆրիկայում կան էսպերանտիստական ընկերութիւններ) և այժմ, տեսնելով էսպերանտիզմի կենսատու ճառագայթները, ինքը (Ասիան) ևս դիմում է դէպի այդ փրկարար ուղին, քայլեր է անում կուլտուրայէս հետզհետէ հաւասարելու լուսաւոր երկրներին:

Ասիական երկրներէց Զինաստանում, մանաւանդ Եւպօնիայում էսպերանտիստական ընկերութիւններ եղել են վաղուց (ուր հրատարակւում են նաև թերթեր «էսպերանտո» լեզուով). Ռուսաստանում կան էսպերանտիստական ընկերութիւններ առայժմ բոլոր յայտնի քաղաքներում. նոյն իսկ Փոքր-Ասիայի մի քանի քաղաքներում և Թուրքեստանի խորքերում՝ Տաշկենտում արդէն մտել է «էսպերանտո»-ն, իսկ մեզ մօտ, Կովկասում, էսպերանտիստական ընկերութիւններ կան առայժմ հետեւեալ քաղաքներում— Թիֆլիս, Բագու, Բաթում, Ալեքսանդրապօլ, Գանձակ, Կարս, Վլադիկավկազ:

էսպերանտիզմով այժմ հետաքրքրւում են Կովկասեան նոյն իսկ գիւղերում և պահանջում Թիֆլիսից «էսպերանտո»-ի ձեռնարկներ. (ինչպէս օրինակ, Երեւանի նահանգի Դաւալու գիւղը):

Շատ ցանկալի էր որ Կովկասեան միւս տեղերում, մանաւանդ Երևան, Վաղարշապատ, Նախիջևան, և այլն, շուտով հիմնեն էսպերանտիստական ընկերութիւններ՝ յետ չը մնալու իրենց համաերկրացիներից... «էսպերանտո»-ի ուսուցումը եւրոպական շատ քաղաքների դպրոցներում արդէն դարձել է պարտադիր. Թիֆլիսում դասաւանդւում է նաև առետրական դպրոցում:

Ռուսաստանի դպրոցներում թողյալորած է սովորել, միայն, առայժմ կամովին, իսկ հայկական դպրոցներում...

Կասկած չըկայ, որ, վաղ թէ ուշ, «Էսպէրանտոն» պէտք է պարտադիր դառնայ նաև հայոց դպրոցներում, ուստի, մենք կարող ենք տալ բարեկամական, ընկերական խորհուրդ մեր բոլոր ուսուցիչներին և վարժուհիներին շուտով սովորել «Էսպէրանտո»-ն ժամանակին անպատրաստ չը գտնելու համար: Թիֆլիսում գտնուող ուսուցիչներին ու վարժուհիներին յարմար է գալ կուրսերում սովորելու, իսկ դաւառականներին աւելի յարմար է ձեռք բերել «Էսպէրանտո»-ի ձեռնարկներ, իսկ ամառը գալ Թիֆլիսի կուրսերը գործնականապէս վարժելու:

Թիֆլիսում «Էսպէրանտո»-ի կուրսերը գտնւում են Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրայ գտնւող I գիմնազիայի շինութեան մէջ. (ուսական տաճարի դէմ ու դէմը). դասերը շուտով կը սկսեն և դասախօսութիւնները տեղի կունենան կիրակի օրերը, առաւօտեան ժամ 11—12-ը: Կուրսի վճարն է ընդամենը 1 ռուբլի: Յւրաքանչիւր կուրսը տևում է մօտ 4 ամիս: Ուսուցումը և դասախօսութիւնները տեղի են ունենում ուսանելին լեզուով. այնպէս որ, այն բոլորը, որոնք հասկանում են ուսանելին խօսակցութիւնը և քերականութիւնից գիտեն զոնէ ԶИМОЛОГІЯ-ն, կարող են գալ՝ գըրւել, սովորել, որոնք մի քանի դասի ներկայ լինելուց և դասերը սովորելուց յետոյ, թէև փոքրիկ անճշտութիւններով, բայց և այնպէս կը կարողանան նոր լեզուով գրել նամակներ, թղթակցութիւններ, իրենց տպաւորութիւնները, և այլն: Ռուսերէն չիմացողների հա-

մար բացելու է նաև հայկական բաժին՝ որտեղ «Էսպէրանտո»-ն դասաւանդելու են հայերէն լեզուով. իսկ նրանք, որոնք ծանօթ են եւրոպական լեզուների հետ, նրանք, որոնք գիտեն ֆրանսերէն և գերմաներէն, մենք նրանց նոյն իսկ խորհուրդ էլ չէինք տալ գալ կուրսերը սովորելու այլ, բաւական է տանը 1—2 անգամ կարդալ «Էսպէրանտո»-ի ձեռնարկը և լեզուն արդէն սովորած կը լինեն:

Իբրև ձեռնարկ, աշխանային այս սեզօնի համար, որպէս լաւագոյնը մինչև այժմ եղած ձեռնարկներից ընդունւած է «Էսպէրանտո»-ն տալ դասի ընթացքում՝ ուսանելին և հայերէն. կարելի է ձեռք բերել «Էսպէրանտո»-ի կուրսերում:

Թիֆլիսի էսպէրանտիստական կուրսերում սովորողներից մեծամասնութիւնը կազմում են, բարեբախտաբար, հայերը. այս հանգամանքը դառնում է ապացոյց հայերի կուլտուրականութեան. Թիֆլիսի էսպէրանտիստական կուրսերում մինչև այժմ եկել գրել են սովորելու համար և՛ հայ, և՛ ռուս, և՛ վրացի, և՛ հրէայ և այլն, բայց մինչև այժմ չէ գրել թէկուզ մի թուրք. այս հանգամանքը աչքի է ընկնում այն պատճառով, որովհետեւ թուրքերը Թիֆլիսում կազմում են աչքի ընկնող թիւ. մենք հաւատում ենք թուրք ժողովրդի կուլտուրականութեան և սիրում ենք յուսալ, որ Թիֆլիսի թուրք ինտելիգենցիան կառաջնորդի իւր ժողովրդին դէպի լոյս, դէպի էսպէրանտիզմի լուսաճաճանչ ճառագայթները՝ անմասն չը մնալու նրա բարիքներից. իսկ այդ նպատակին հասնելու համար, հարկաւոր է որ Թիֆլիսի թուրք ինտելիգենտներից զոնէ մի քանի

հոգի գան, զրեւն և սովորեն «էսպէրանտօ» լեզուն,
իսկ սովորելուց յետոյ հրատարակեն էսպէրանտերէն-
առսերէն ձեռնարկ իւր բառարանով, այնուհետև կա-
րելի կը լինի ասել, որ թուրք ժողովուրդը ևս զուրկ
չի մնայ էսպէրանտիզմից սպասուող անուրանալի բա-
րիքներէց:

Ուրեմն ամենքն էլ, առանց խտրութեան դասա-
կարգերի և ազգութեան, թող շտապեն զրեւել, սովորել.
իսկական դասերը սկսուելու են սեպտ. 20-ից, թէև կա-
րելի է զրեւ և 1, 2, 3 շաբաթից յետոյ ևս, բայց սո-
վորողների համար շատ ցանկալի կը լինէր որ բաց չը
թողնէին թէկուզ մի գաս, որովհետև նոյն իսկ մի դաս
բաց թողնելն էլ ազգում է ուսման ընթացքի վրայ:
Եւ անշուշտ, ով հասկանում է իր օգուտը, նա կը
գայ, կը զրեւի, կը սովորի...

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0232253

С 2111
5988

ԳԻՆՆ Է Յ ԿՈՊԵԿ

Գումարով գնողներին 20⁰/₀ զեջում:
Պահեստը «Գուտտենբերգ» գրախճողանոցում:
Հասցեն՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гут-
тенбергъ“.